

SITUAȚIA COMUNITĂȚII ROMÂNEȘTI DIN REGIUNILE CERNĂUȚI, TRANSCARPATIA ȘI ODESA ÎN CEL DE AL TREILEA AN DE RĂZBOI LA SCARĂ LARGĂ*

MARIN GHERMAN

Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava
Institutul de Studii Politice și Capital Social, Cernăuți, Ucraina
E-mail: maringherman2014@gmail.com

Situation of the Romanian Community in the Chernivtsi, Transcarpathian and Odessa Regions in the Third Year of Large-Scale War

(Abstract)

The article presents the results of the survey conducted in 2024 by the Institute for Political Studies and Social Capital in Chernivtsi (IPSSC) as part of the research project titled “The Romanian Community in Chernivtsi, Transcarpathia, and Odessa. Social Barometer – 2024”. The study addresses various dimensions relevant to the Romanian community in Ukraine, including the perception of ethnic Romanians regarding legislative changes in the field of national minorities, the socio-political climate at the national and regional levels, the structure and dynamics of Romanian associative organizations in Ukraine, the challenges faced by non-governmental organizations, and the relationships between different associations. Additionally, the study analyzes religious tensions, the social distance between the Romanian community in Ukraine and the authorities in Bucharest and Kyiv, as well as the new difficulties caused by the large-scale invasion of the Russian Federation. Furthermore, the research explores strategies for enhancing civic engagement among ethnic Romanians, strengthening cooperation and solidarity within the Romanian associative environment in Ukraine, as well as aspects related to ethnic distance, the level of tolerance, and the specific tensions in each region inhabited by Romanians.

Keywords: Ukraine, Russia, war, Romanian national minority.

(Rezumat)

Articolul prezintă rezultatele sondajului desfășurat în anul 2024 de către Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți (IPSSC) în cadrul proiectului de cercetare intitulat „Comunitatea românească din Cernăuți, Transcarpatia și Odesa. Barometru social –

* Aducem mulțumiri Departamentului pentru Români de Pretutindeni (DRP) din cadrul Guvernului României, care a sprijinit desfășurarea acestui studiu în cadrul proiectului de cercetare „Comunitatea românească din Cernăuți, Transcarpatia și Odesa. Barometru social – 2024”, realizat de Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți, Ucraina.

2024¹. Studiul abordează o serie de dimensiuni relevante pentru comunitatea românească din Ucraina, incluzând percepția etnicilor români asupra modificărilor legislative în domeniul minorităților naționale, climatul socio-politic la nivel național și regional, structura și dinamica organizațiilor asociative românești din Ucraina, provocările întâmpinate de organizațiile non-guvernamentale și relațiile între diferite asociații. De asemenea, sunt analizate tensiunile confesionale, distanța socială dintre comunitatea românească din Ucraina și autoritățile de la București și Kiev, precum și noile dificultăți generate de invazia pe scară largă a Federației Ruse. Studiul explorează, totodată, strategiile de stimulare a implicării civice a etnicilor români, de consolidare a cooperării și solidarității în mediul asociativ românesc din Ucraina, precum și aspecte legate de distanța etnică, nivelul de toleranță și tensiunile specifice fiecărei regiuni locuite de români.

Cuvinte-cheie: Ucraina, Rusia, război, minoritate națională românească.

Introducere

În contextul celui de-al treilea an al conflictului armat ruso-ucrainean, comunitatea românească din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa se confruntă cu noi provocări identitare. Acest articol prezintă rezultatele unei cercetări desfășurate în perioada august – septembrie 2024, axată pe percepțiile a 250 de reprezentanți ai elitei culturale, educaționale și religioase românești din Ucraina. Metodologia studiului a îmbinat metode cantitative (chestionare) și calitative (interviuri structurate), implementate prin intermediul partenerilor instituționali locali ai Institutului de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți. Echipa de cercetare a inclus specialiști în sociologie, politologie și relații internaționale, cu formare academică în universitățile din Cernăuți și București.

Analiza a vizat cinci factori determinanți pentru viitorul comunității: contextul politico-militar al conflictului; tendințele demografice și migratorii; impactul politicilor educaționale și culturale asupra minorității; deteriorarea condițiilor economice locale și rolul sprijinului internațional, în special din partea României. Acest text va prezenta și interpreta rezultatele studiului colectate în baza metodelor cantitative.

Cercetările anterioare¹ au evidențiat îngrijorări privind securitatea și stabilitatea socio-economică a comunității românești, simultane cu manifestarea solidarității față de autoritățile ucrainene în contextul agresiunii externe. Eșantionul cuprinde o distribuție echilibrată pe criterii de gen (52,1% bărbați, 47,9% femei), cu o predominanță a persoanelor cu studii superioare (93,2%) și o reprezentare diversificată a categoriilor de vârstă, majoritare fiind grupele 40–49 de ani (34,2%) și 30–39 de ani (20,5%). Au fost luate în considerare particularitățile demografice și gradul de dezvoltare instituțională al comunităților românofone din cele trei regiuni, constatând o prezență organizațională mai consistentă în regiunea Cernăuți comparativ cu regiunile Transcarpatia și Odesa².

¹ Marin Gherman, „Percepția războiului din Ucraina. Studiu de caz: minoritatea națională românească”, în „Analele Bucovinei”, anul XXXI, nr. 2 (63), 2024, pp. 525–536.

² Consulatul General al României la Cernăuți, *Asociații și organizații românești, mass-media de limbă română*. <https://cernauti.mae.ro/node/287> (25 august 2024).

Situația lingvistică. Percepțiile privind războiul

Cercetarea realizată în regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa³ relevă o complexitate a situației sociolingvistice în rândul comunității românești din Ucraina. Analiza datelor colectate indică o puternică conservare a limbii materne în spațiul familial (97,3% dintre respondenți utilizează limba română în familie), concomitent cu un bilingvism sau trilingvism funcțional în spațiul public, unde comunicarea se realizează în limbile română (89%), ucraineană (43,8%) și rusă (16,4%).

Perspectivile privind viitorul limbii române în Ucraina sunt predominant pesimiste, 61,6% dintre respondenți anticipând o diminuare a utilizării acesteia. Doar 13,7% dintre români manifestă optimism față de dezvoltarea și consolidarea rolului limbii române în societatea ucraineană, în timp ce 12,3% consideră că situația va rămâne neschimbată. În ceea ce privește discriminarea pe criterii etnice sau lingvistice, datele indică o incidență semnificativă a acestui fenomen, 52,1% dintre respondenți raportând experiențe ocazionale de discriminare, iar 26% menționând frecvența ridicată a acestora. Doar 20,5% dintre participanți declară absența oricărei forme de discriminare în ultimii ani.

Evaluarea impactului conflictului armat ruso-ucrainean asupra respectării drepturilor minorității românești relevă o preponderență a percepției de stagnare (conservare) (49,3%), urmată de cea a deteriorării situației (35,6%). Doar 13,7% dintre respondenți percep o îmbunătățire a respectării drepturilor lor în contextul conflictului militar.

În ceea ce privește noua legislație privind minoritățile naționale⁴ adoptată în decembrie 2023, opiniile sunt fragmentate: 35,6% dintre respondenți nu observă modificări semnificative, 30,1% consideră că legea a atenuat efectele negative ale deciziilor anterioare, în timp ce 19,2% apreciază că aceasta a agravat condițiile comunității românofone, în pofida solicitărilor UE sau ale unor state membre. În ceea ce privește atribuirea responsabilității pentru precaritatea instituțiilor culturale și educaționale românești, statul ucrainean este identificat ca principalul vinovat (78,1%), urmat de comunitatea românească însăși (37%), autoritățile locale (37%), statul român (32,9%), contextul economic (19,2%) și, într-o măsură ne semnificativă, Federația Rusă (1,4%).

Analiza datelor colectate în cele trei regiuni cu populație românească din Ucraina relevă o atribuire predominantă a responsabilității pentru declanșarea conflictului armat Federației Ruse (74%). O proporție semnificativă a respondenților (39,7%) identifică simultan statul rus și liderul acestuia, Vladimir Putin, ca factori cauzali ai conflictului. 38,4% dintre participanți adoptă o perspectivă geopolitică mai amplă, considerând marile puteri globale responsabile

³ Mai multe date empirice pot fi consultate în broșura *Comunitatea românească din Cernăuți, Transcarpatia și Odesa. Barometru social – 2024*, Cernăuți, Institutul de Studii Politice și Capital Social. http://bibliotecacernauti.com/images/carte_pdf/2024/2024-_BROSURA_compressed-2.pdf (15 martie 2025).

⁴ Dora Vulcan, *Parlamentul ucrainean a aprobat cu unanimitate modificările la legea privind minoritățile, cu dedicație pentru români și maghiari*, Radio Europa Liberă România. <https://romania.europalibera.org/a/ucraina-legea-minoritatilor-modificari/32722652.html> (10 ianuarie 2025).

pentru escaladarea ostilităților și transformarea Ucrainei într-un teatru al acțiunilor militare. Atribuirea responsabilității prezintă o dispersie a opiniilor, incluzând și alți actori politici sau entități: Ucraina (24,7%), Alianța Nord-Atlantică (13,7%), președintele Volodimir Zelenski (13,7%), fostul președinte american Joe Biden (6,8%), Uniunea Europeană (5,5%) și alte entități (2,7%). Republica Populară Chineză nu este percepută de comunitatea românească drept factor causal în declanșarea sau perpetuarea războiului, spre deosebire de NATO, SUA sau UE.

Românii din Ucraina consideră că urmează un armistițiu fragil (60,3%), susceptibil de a genera ulterior noi confruntări militare. Optimismul față de o victorie ucraineană este manifestat de 27,4% dintre respondenți, în timp ce scenariul unei victorii ruse este văzut ca fiind unul realist doar de 5,5% dintre participanții la studiu.

În ceea ce privește libertatea confesională și dreptul de a se ruga în limba maternă, 50% dintre respondenți nu au observat restricții în acest domeniu. Totuși, 34,2% dintre participanți evidențiază complexitatea situației ecleziastice, refuzând o apreciere de tip binar, adică nu au răspuns „da” sau „nu”. O minoritate nesemnificativă (13,7%) raportează îngărdiri ale dreptului de a utiliza limba română în context liturgic, exprimându-și unele temeri legate de incertitudinea privind evoluțiile viitoare în acest domeniu.

Analiza percepțiilor comunității românești asupra dinamicii confesionale din Ucraina relevă o polarizare semnificativă a opiniilor. O proporție substanțială a respondenților (38,4%) contestă legitimitatea restricțiilor impuse de autoritățile ucrainene în sfera religioasă, considerându-le ilegale. Concomitent, 31,5% dintre participanți interpretează tensiunile ecleziastice drept un construct politizat, amplificat special în discursul public. Aceste date sugerează prezența unei atitudini critice față de politicile confesionale ale statului ucrainean în contextul conflictului militar. Cu toate acestea, 28,8% dintre vorbitorii de limba română din Ucraina salută intervenția Kievului în limitarea activității structurilor ecleziastice considerate afiliate Patriarhiei Moscovei, această perspectivă fiind mai frecvent întâlnită în regiunile Odesa și Cernăuți.

La nivel comunitar, prezența tensiunilor confesionale latente este recunoscută de 42,5% dintre respondenți, aceștia anticipând potențialul de manifestare vizibilă a conflictelor religioase. În contrast, 38,4% dintre participanți neagă existența oricăror tensiuni confesionale în spațiul lor comunitar, iar 19,2% caracterizează situația drept complexă. Aceste date indică prezența unei tensiuni latente în comunitățile românofone, generată atât de contextul războiului și discursurile propagandistice, cât și de eforturile autorităților centrale de diminuare a influenței structurilor ecleziastice percepute ca o portavoce a proiectului geopolitic rusesc.

În pofida campaniei oficiale de combatere a influenței conceptului de „lume rusă” („ruski mir”), 45,2% dintre etnicii români resping existența unei conexiuni între Biserica Ortodoxă Ucraineană și autoritățile de la Moscova. Percepția unei legături directe între această structură ecleziastică și Federația Rusă este împărțită de doar 23,3% dintre respondenți, în timp ce 17,8% nuanțează această relație, acceptând existența unei afiliere generale, dar exceptând biserica din propria localitate. Această tendință de individualizare perceptivă a comunităților

ecleziastice locale de la narațiunea geopolitică dominantă consolidează curentul sceptic față de acuzațiile formulate de autoritățile ucrainene privind instrumentalizarea structurilor religioase de către statul agresor pe teritoriul Ucrainei. Drept consecință, inițiativele Kievului de a limita influența acestei biserici sunt văzute ca o primejdie identitară sau drept o acțiune lipsită de logică.

Atitudini privind inițiativele Bisericii Ortodoxe Române

Analiza datelor empirice relevă o preponderență semnificativă (68,5%) a membrilor comunității românești din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa care frecventează lăcașele de cult subordonate Mitropoliei Kievului și Întregii Ucraine, acuzată de autorități de păstrarea legăturilor canonice cu Moscova. 23,3% dintre respondenți se autoidentifică drept creștini neafiliați instituțional, care nu participă la ceremoniile liturgice. Alte denominațiuni religioase (cultele neoprotestante, Biserica Ortodoxă a Ucrainei Autocefală, structurile ecleziastice afiliate Patriarhiei Române) înregistrează o participare marginală, sub pragul statistic de 1,4% fiecare. Peste două treimi din membrii comunității românești manifestă un atașament aparte față de structurile ecleziastice contestate de autorități pentru presupusele legături cu Federația Rusă.

În ceea ce privește potențialele obstacole în calea instituționalizării (înregistrării) Bisericii Ortodoxe Române pe teritoriul ucrainean, 71,2% dintre participanți anticipează o mare rezistență din partea autorităților statale. O proporție semnificativă (50%) preconizează o opoziție din partea structurilor ecleziastice autohtone existente (Biserica Ortodoxă Ucraineană și Biserica Ortodoxă a Ucrainei Autocefală). Impedimentele potențiale la nivel comunitar, provenind de la enoriași și clerul local, sunt menționate de 37% dintre respondenți. Doar 11% dintre participanți contestă existența oricăror bariere în implementarea acestui demers. Românii din Ucraina anticipează un cadru instituțional și social complex, caracterizat prin multiple niveluri de rezistență potențială față de inițiativele Patriarhiei Române.

În eventualitatea reorientării canonice a parohiilor locale către jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române din Ucraina, 80,8% dintre respondenți declară disponibilitatea de a susține acest proces, în contrast cu 6,8% care și-ar manifesta opoziția și 5,5% care exprimă indiferență. Acest suport majoritar pentru inițiativele Patriarhiei Române indică importanța dimensiunii identitar-culturale în configurarea atitudinilor religioase ale comunității românești din Ucraina și sugerează existența unui capital social pentru implementarea proiectelor ecleziastice românești în aceste regiuni.

Dimensiuni informaționale și sprijinul oferit de România

Analiza comportamentului (interesului) informațional al elitei românești din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa evidențiază o rată ridicată (95,9%) de conectare la sursele media în limba maternă. Această statistică reflectă gradul înalt de coeziune informațională a liderilor comunității, fiind reprezentativă pentru

elitele culturale, educaționale și sociale, nu neapărat pentru întreaga comunitate românofona din Ucraina.

Ierarhia preferințelor mediatice relevă o predilecție pentru agențiile de știri și trusturile de presă (83,6%), urmată de presa tipărită tradițională (68,5%) și publicațiile online (61,6%). Segmente semnificative ale audienței sunt atrase de revistele culturale (42,5%), publicațiile destinate tinerei generații (30,1%) și audiovizualul public (28,8%). Se observă o tendință duală de adoptare a formatului digital concomitent cu menținerea atașamentului față de suporturile tradiționale. În ceea ce privește consumul mediativ orientat spre România, datele indică următoarea distribuție a preferințelor:

Sursa de informare din România	Procentaj
Televiziunea publică (TVR1, TVR 2, TVR 3)	47,9%
Ziarele online („Libertatea”, „Adevărul”, „Hotnews”)	41,0%
Radioul public (Radio România Actualități, RRI)	34,2%
Posturile comerciale de radio (Europa FM, Digi FM)	24,7%
Nicio sursă din România	12,3%
Radio și TV Trinitas	2,4%
Pagini sociale ale actorilor politici	1,0%

Aceste date prezintă o bază instrumentală pentru formularea strategiilor comunicaționale ale autorităților române și ucrainene orientate spre comunitatea românească. Eficiența maximă a diseminării informaționale poate fi obținută prin utilizarea televiziunii publice române, a publicațiilor digitale și a radioului public, complementar cu platformele online și publicațiile tipărite în limba română din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa.

Impactul războiului asupra comunității românești din Ucraina

Analiza datelor colectate în cel de-al treilea an al conflictului armat evidențiază o serie de provocări cu care se confruntă comunitatea românească din Ucraina. Ierarhizarea problematicilor identificate relevă preponderența consecințelor directe ale operațiunilor militare (bombardamente, deficiențe în furnizarea energiei electrice, insecuritate alimentară, stres psihologic) – 57,5%. Acestea sunt urmate de dificultățile financiare – 56,2%, procesele de depopulare a localităților – 49,3%, restricțiile impuse de regimul legii marțiale (limitarea mobilității, a manifestațiilor publice, mobilizarea militară) – 49,3%, și obstacolele în accesarea serviciilor educaționale, mediatice și culturale în limba maternă – 43,8%. Un segment nesemnificativ al respondenților (1,4%) declară absența oricăror probleme.

Comparativ cu studiile anterioare (2022, 2023)⁵, se observă o creștere a preocupării comunității românești față de consecințele directe și indirecte ale

⁵ IPSSC, „Rezultatele sondajului, realizat în cadrul proiectului «Comunitatea românească din Ucraina: necesități, așteptări și provocări în perioada războiului», IPSSC”. <https://instituteps.org/ro/2022/11/26/rezultatele-sondajului-realizat-in-cadru-proiectului-comunitatea-romaneasca-din-ucraina-necesitati-asteptari-si-provocari-in-perioada-razboiului> (10 mai 2024).

conflictului armat (conscripția, migrația, acțiunile militare). 43,8% dintre participanții afectați de agresiunea rusă împotriva Ucrainei identifică bariere în accesarea infrastructurii identitar-culturale în limba română. Deși problematica identitară înregistrează o diminuare relativă a importanței în contextul priorităților impuse de conflict, aceasta continuă să reprezinte o variabilă determinantă în formarea atitudinilor comunității românești față de război.

Evaluarea politicilor României față de Ucraina în contextul conflictului armat este următoarea: 45,2% dintre respondenți le consideră „bune”, iar 20,5% – „foarte bune”. O atitudine neutră este exprimată de 20,5% dintre membrii comunității, în timp ce evaluările negative reprezintă 8,2%. Un segment de 3% formulează critici nuanțate, solicitând o implicare mult mai mare în protecția drepturilor minorității românești.

În ceea ce privește eficiența asistenței oferite de România comunității românești în perioada conflictului, 45,2% dintre respondenți consideră că sprijinul (granturi, ajutoare umanitare, alte forme de asistență) a fost „semnificativ”. Calificativul „suficient” este atribuit de 27,4%, iar cel de „insuficient” – de 21,9%. Evaluările negative extreme sunt minoritare: 4,1% apreciază că România „nu a oferit niciun sprijin”, iar 1,4% consideră că intervențiile statului român au avut efecte contraproductive pentru comunitate în această perioadă. În afară de domeniile tradiționale de sprijin pentru comunitatea românească din Ucraina, cum ar fi presa, cultura și școala, respondenții subliniază necesitatea implementării unor proiecte destinate creării de noi locuri de muncă și investițiilor în infrastructura civilă, inclusiv cea educațională. Majoritatea respondenților consideră ca fiind prioritară susținerea pilonilor de rezervă a identității național-lingvistice, în special prin intermediul școlii, proiectelor de educație formală și non-formală, precum și prin presa de limba română.

Dimensiuni identitare și relația cu autoritățile

Analiza percepțiilor comunității românești din Ucraina privind relațiile instituționale relevă o disparitate semnificativă între aprecierea raporturilor cu autoritățile române și cele ucrainene. Interacțiunea cu instituțiile statului român este evaluată preponderent pozitiv, 61,6% dintre respondenți considerând aceste entități receptive față de nevoile comunității. Totuși, 30,1% dintre participanți identifică un decalaj între angajamentele declarative și implementarea efectivă a politicilor promovate de autoritățile române. Percepția instituțiilor române ca fiind receptive la solicitările comunității este marginală, fiind exprimată de doar 4,1% dintre subiecți.

În contrast, relația cu autoritățile ucrainene prezintă o configurație inversă. Majoritatea respondenților (56,2%) semnaleză decalajul între discursul oficial și acțiunile concrete ale instituțiilor statului ucrainean. Un sfert dintre participanți (24,7%) caracterizează aceste instituții drept inaccesibile și nereceptive la necesitățile minorității românești. Doar 19,2% dintre subiecți percep autoritățile ucrainene ca fiind cooperante și responsabile față de comunitatea românească.

În ceea ce privește presiunile instituționale (ale autorităților) asupra organizațiilor și asociațiilor românești, 45,2% dintre respondenți infirmă existența unor interferențe oficiale sau neoficiale din partea autorităților ucrainene. Experiența directă a unor presiuni este confirmată de 31,5% dintre participanți, iar 21,9% atestă manifestarea acestor fenomene în cazul altor organizații. Astfel, percepțiile privind influențele externe negative și presiunile instituționale sunt polarizate, aproximativ jumătate dintre respondenți negând existența acestora, o treime confirmând-o, iar o cincime recunoscând manifestarea lor în cazul altor entități asociative.

Evaluarea climatului intern al mediului asociativ românesc, pe o scală de la 1 (negativ) la 10 (pozitiv), indică o concentrare a răspunsurilor la valorile 8, 5 și 10. Indicele mediu al calității relațiilor intracomunitare, calculat ca medie aritmetică a tuturor evaluărilor trimise de cei 250 de respondenți din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa, se situează la 6,7 puncte. Caracterizarea relațiilor interorganizaționale în cadrul comunității românești reflectă o bifurcație a percepțiilor: 47,9% dintre respondenți le descriu drept colaborative, amicale și bazate pe încredere reciprocă, în timp ce 43,8% le consideră contextuale. Doar 8,2% dintre participanți caracterizează ecosistemul organizațional românesc prin prisma competiției și neîncrederii.

Aceste rezultate evidențiază complexitatea relațiilor instituționale și interorganizaționale din cadrul comunității românești din Ucraina, subliniind atât percepțiile favorabile asupra sprijinului oferit de autoritățile române, cât și provocările persistente în raport cu instituțiile ucrainene. Totodată, nivelul moderat de coeziune intracomunitară sugerează necesitatea unor inițiative suplimentare pentru consolidarea colaborării între organizațiile românești și pentru optimizarea dialogului cu factorii decizionali din ambele state.

Distanța socială în comunitățile românești din Ucraina

Studiul realizat în regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa a utilizat scala Bogardus⁶ pentru evaluarea distanței sociale, percepută de comunitatea românească, față de alte grupuri etnice din Ucraina. Scala distanței sociale a fost dezvoltată de Emory S. Bogardus ca un instrument sociometric, adaptat pentru evaluarea relațiilor interetnice în contexte social-politice și economice diverse.

În cazul nostru, metodologia a implicat măsurarea gradului de acceptare a diferitelor niveluri de proximitate socială, de la cele mai intime (căsătorie) până la cele mai îndepărtate (acceptarea prezenței în localitate), operaționalizate prin șapte trepte ierarhice: (1) căsătorie, (2) prietenie apropiată, (3) vecinătate, (4) colegialitate profesională, (5) conviețuire în aceeași localitate, (6) acceptarea vizitelor ocazionale și (7) excluderea totală din spațiul comunitar.

⁶ E. S. Bogardus, „A Social Distance Scale”, în „Sociology and Social Research”, nr. 17, 1933, pp. 265–271.

Rezultatele cercetării indică o tendință generală de distanțare socială a comunității românești față de toate grupurile etnice analizate, sugerând un grad ridicat de izolare socială și culturală. Indicele distanței sociale față de populația majoritară ucraineană (3,6) reflectă acceptarea limitată la nivelul relațiilor profesionale, cu reticențe semnificative privind formarea unor relații personale mai apropiate (căsătorie, prietenie). În ceea ce privește relația cu comunitatea romă, acceptarea se limitează la nivelul coexistenței în același spațiu urban sau rural, fără implicații privind interacțiunile personale sau profesionale directe. Distanța socială cea mai mare se manifestă față de etnicii ruși, a căror prezență este tolerată doar în contextul vizitelor temporare în localitățile cu populație românească. Această distanțare accentuată poate fi atribuită atât factorilor istorici, cât și contextului actual al conflictului militar ruso-ucrainean. Tendințele de autoizolare socială ale comunității românești din Ucraina, reflectate în indicii ridicați de distanță socială față de toate grupurile etnice, sugerează o strategie de conservare identitară în contextul presiunilor de asimilare și al instabilității geopolitice regionale.

Concluzii

Studiul realizat în regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa prin metode cantitative relevă o serie de provocări cu care se confruntă comunitatea românească din Ucraina în contextul conflictului militar, declanșat în 2022. Analiza datelor evidențiază următoarele aspecte fundamentale:

Dimensiunea sociolingvistică. Comunitatea românească manifestă comportamente lingvistice diferențiate – utilizarea limbii române predomină în mediul familial, în timp ce în spațiul public prevalează un bilingvism sau trilingvism adaptativ. Perspectivele privind viitorul limbii române sunt predominant pesimiste (61,6%), corelate cu experiențe de discriminare etnolingvistică și percepția ineficienței reformelor legislative recente.

Percepții asupra conflictului. Federația Rusă este identificată ca principalul factor causal al conflictului, deși un segment important al respondenților atribuie parțial responsabilitatea marilor puteri globale. Majoritatea anticipează un armistițiu fragil și instabil, cu un mare potențial de reescaladare. Impactul conflictului asupra comunității este foarte negativ, 90,4% dintre respondenți raportând deteriorarea condițiilor existențiale, într-un climat sociopolitic marcat de incertitudine și chiar intoleranță.

Dimensiunea confesională. O proporție semnificativă de respondenți (45,2%) contestă existența legăturilor între Biserica Ortodoxă Ucraineană și autoritățile rusești. Majoritatea respondenților susțin inițiativele Bisericii Ortodoxe Române de instituționalizare (înregistrare) în Ucraina, anticipând însă obstacole administrative și ecleziastice.

Interes informațional. Se observă o conectare pronunțată la sursele media în limba română, cu preferință pentru agențiile de știri, publicațiile online și presa tipărită. Concomitent, există un consum stabil al surselor media din România, televiziunea publică și ziarele online fiind principalele canale de informare.

Relațiile instituționale. Percepția relațiilor cu autoritățile române este preponderent pozitivă (61,6%), deși se constată discrepanțe între angajamentele declarative și politicile realizate. Interacțiunea cu autoritățile ucrainene este evaluată critic, 56,2% dintre respondenți semnalând inconsecvența între promisiuni și acțiuni concrete, ceea ce crește nivelul de neîncredere.

Dinamica interetnică. Analiza distanței sociale evidențiază o tendință de autoizolare etnoculturală, cu reticențe pronunțate față de comunitățile rusă și romă, dar și o limitare a interacțiunilor cu populația ucraineană majoritară. Aceste configurații sociale reflectă impactul contextului geopolitic și al sensibilităților istorice asupra dinamicilor interetnice regionale.

Cercetarea subliniază importanța implementării unor politici de sprijin pentru identitatea etnolingvistică românească, acordând prioritate educației, infrastructurii media și culturale, în contextul presiunilor multiple generate de conflictul militar și de tendințele de asimilare resimțite și raportate sistematic de comunitatea românească.

BIBLIOGRAFIE

1. Bogardus, E. S., *A Social Distance Scale*, în „Sociology and Social Research”, nr. 17, 1933.
2. Consutulat General al României la Cernăuți, „Asociații și organizații românești, mass-media de limbă română” (<https://cernauti.mae.ro/node/287>).
3. Gherman, Marin, „Percepția războiului din Ucraina. Studiu de caz: minoritatea națională românească”, în „Analele Bucovinei”, anul XXXI, nr. 2 (63), 2024, pp. 525–536.
4. IPSSC, „Rezultatele sondajului, realizat în cadrul proiectului «Comunitatea românească din Ucraina: necesități, așteptări și provocări în perioada războiului», IPSSC” (<https://instituteps.org/ro/2022/11/26/rezultatele-sondajului-realizat-in-cadrul-proiectului-comunitatea-romaneasca-din-ucraina-necesitati-asteptari-si-provocari-in-perioada-razboiului>).
5. IPSSC, *Comunitatea românească din Cernăuți, Transcarpatia și Odesa. Barometru social – 2024*, Cernăuți, IPSSC (http://bibliotecacernauti.com/images/carte_pdf/2024/2024-_BROSURA_compressed-2.pdf).
6. Varha, N., Gherman, M., Medina, T., Zabolotna, O., Shchudlo, S., Fatula, R., *Na osvitykh perekhrestyakh: dialoh iz natsionalnymy menshynamy u Chernivetskii i Zakarpatskii oblastiakh (La intersecții educative: dialog cu minoritățile naționale din regiunile Cernăuți și Transcarpatia)*, Drohobici, UADO, Trek-LTB, 2020.
7. Vulcan, Dora, „Parlamentul ucrainean a aprobat cu unanimitate modificările la legea privind minoritățile, cu dedicație pentru români și maghiari”, Radio Europa Liberă (<https://romania.europalibera.org/a/ucraina-legea-minoritatilor-modificari/32722652.html>).